

Anteckningar öfver Björkö i Mälaren 1804

Den öfver Björkö, belägen i södra Björkfjärden av Mälaren, är vid pass en half mil lång och skild från Adelsö det närmast lägna land genom et smalt sund. En tredjedel af ön är skogbevuxt, och det öfriga, som icke är åker eller äng är svedjadt och således i öppen dag framställer det, som i något afseende är anmärkningsvärdt, och är som det för närvarande finnes nästan hela ön är betäckt med gräs och örter. Bystan eller Svarta jorden, som sträcker sig från byn till det mellan Adelsö och Björkö, kallas den delen, som ligger närmast sjön Bystan. Detta åkerstycke består af 11½ tunnland svartmylla, hvilken är så fullkomlig at den aldrig gödes, och tadt det händt at den blifvit flera år å rad besädd. Häraf torde man kunna sluta at den til större delen utgöres af animaliska förrutnelser. Då man nedgräfver vid pass en och en half almträffas öfveralt under denna jord et lager af människoben, hvaribland icke sällan brynstenar, som synas varit nyttjade och åtskilliga sorter flintor. Under detta lager finner man reguliera stenläggningar, såsom efter gator, hvilka stenläggningar merendels sträcka sig utföre til sjön. För tvenne år sedan då et stenrös skulle borttagas för et dike, som skulle framsträckas därigenom, fann man därunder ett fullkomligt benrangel efter en fullvuxen människa, öfver hvars hufvud låg liksom en rund skål, hvilken likväl var så murken at den genast sönderföll; dock tycktes den vara gjord af någon Metall liknande koppar. I den nedanför liggande viken är den stranden, hvarest bernsten hittas, hvilken upvräkes af vågorna under starkare blåst af nordan. Denna bernsten, hvaraf man sällan hittar mycket på en gång, är dels arbetad i perlor, kors, ringar, flerkantiga bitar, dels oarbetad i något större stycken. - Från denna vik har förmodeligen fordom gått någon flottbro, som combinerat Björkö med Adelsö, emedan flera stenläggningar synas i stranden samt vid lugnt och klart väder synes åtskilliga rader af flera pålar i sjön, hvilka ofta fastna i böndernas notar, och synas vara af ek, hvilken af tiden och vattnet är så svart, och hård nästan som Ebenholts. - Dylika pålar upfiskas äfven understundom

Adelsöstranden, men jag har därstädes icke kunnat upptäcka några
 motsvarande stenläggningar.

Borg Skans.

Denna Skans är det mäst bibehållna minnesmärke
 efter forntiden. Den är i längden 308 alnar. Vallen är vid pass
 3 à 4 alnar hög ifrån inre sidan. Den är belägen på en höjd på
 västra sidan af Bystan. Et berg, som är ganska högt och tvärbrant
 gör densamma otilgänglig från sjösidan, och från de andra sidorna
 afhöll den höga vallen. Spår efter trenne ingångar på vallarna äro
 ganska tydliga, nemligen en norr ut, en öster och en söder ut.
 Berget är så högt at man från detsamma har en utsigt öfver tre mil.
 Man ser där kring sig Björkfjärdarna, Telgeviken som ligger på en
 knapp halfmils avstånd därifrån, och äfven öppningen af Segelleden
 til Stregnäs, Mariaefred och Enköping. Midt öfver på andra sidan
 af svartmyllan synes äfven lämningar efter en vall, som gått i en
 rät linea ända til siön. Äfven denna är afbryten af åtskilliga
 ingångar. Nedan före denna vall synes et stycke därifrån en up-
 räfd dam, hvilken ännu höst och vår håller vatten.

Ätte-högar.

Nästan hela ön är betäckt med grafhögar. De
 ställen hvarest de äro til större myckenhet tecknade på kartan,
 och hvarest man äfven igenfinner åtskilliga Brautastenar. Dock är
 märkeligt at öster om stora gårdet ligga tvenne högar ensamme,
 hvilka äro de största, som man träffar på Björkön. Äfven som mel-
 lan dem är en rundel af upresta stenar, med en högre brautasten i
 nedelpuncten. På åtskilliga ställen synes spår efter gräfningar i
 högarna, och på sednare åren har detta äfven blifvit gjort men en-
 dast af lycksökare, hvilka ingenting funnit, utan snarare genom
 oförsigtighet förstört urnor och andra saker, som kunnat vara in-
 teressanta at hafva i behåll. - Högarne bestå som vanligt af sam-
 manfördt grus och sten, och då man kommit närmare jordytan, är et
 litet hvalf af lagd sten, under hvilket urnan är satt. Man träf-
 far nu mera sällan någon hel urna, utan under stenarna ligga bi-
 tarna, kol, ben och ofta perlor, flintor, kammar och stycken af
 åtskilliga förtärda metaller. Likväl hittades för 2 år sedan en
 hel urna, hvilken såldes åt Riks Archivarien Hallenberg.

Ingas Graf.

Midt i Björkö storskog är en ganska stor sten-
 hög, på hvilken växer en stor tall. Denna hög kallas Drottning
 Ingas Graf. En mycket gammal gubbe har berättat mig, at för läng-
 re tid tillbaka har en bonde i den så kallade Ingas graf hittat en
 kopparkista, uti hvilken legat et benrangel efter en människa, om
 hvars lif varit en bred gördel af guld. Denna gördel tillika med
 kistan har bonden tagit, och af den sednare låtit förfärdiga sig
 åtskilliga kopparkärl. Gördeln har dess dotter en Söndag haft

om lifvet i kyrkan, hvilket en af Carl XII^s Officerare vid namn Bergfelt, som den tiden bott i Hofgården, fått se och af bonden som tilhandlat sig denna gördel. Många resande hafva besett denna grafhög, hvarföre den tallen som växer midt i stenhögen och några ra däromkringstående träd äro fullristade af namn.

Byn.

Björkö by består af 10 grannar, är ganska väl bebyggd och har goda frugtträdgårdar. Såsom sällsynt i Mälaren bör anmärkas, at på Björkön växer ingen Björkskog, utan endast några små buskar träffar man på några ställen.

Den mindre kartan öfver hela Björkö är copierad i dubbel Scala mot originalet af S. Forssell, Löjtnant vid Arméns flotta, efter en karta öfver Mälaren, hvilken är författad på Bergsrådet Friherre Hermelins bekostnad af några officerare vid nämnde Flotta, som i slutet af förflutna decenniet afmätte och pejlade Mälaren. Denna noggranna och goda karta har likväl ej ännu blifvit graverad och utgifven.

Den öfver den märkvärdigaste delen af Björkö i vida större Scala, har jag efter gjorda målningar på stället i sommar författat, på det at föremålen må mera redigt åtskiljas, och som i avseende til läget af hvad, som finnes märkvärdigt jag tror skall vara pålitlig.

På Adelsön vid kyrkbyn kallad Hofgården äro ganska tydliga ruiner efter et slott, troligt hvarest Magnus Ladulås vistades, som beläget på en hög udde har den skönaste utsigt. Ganska mycket af murarna är ännu quar, som i anseende til tjockleken, de stora gråstenarna och det fasta murbruket, som nästan är förstenaadt, tyckes ännu för några århundranden blifva et tydligt minnesmärke af en svunnen forntid. På åtskilliga ställen synes små hvalf, som gått in under jorden, och omkring ruinerna äro åtskilliga vallar, som liksom i trappsteg sluta sig mot sjön.

Från denna udde sträcka sig in i viken små skär i en krokig linea vid pass 50 alnar från landet, på hvilka synes åtskilliga stenläggningar, och hafva dessa förmodeligen tjenat til skygd för den innanföre liggande hamnen.

Ganska tydliga minnesmärken efter 3ne Skansar finnes på Adelsö, af hvilka den första, som är störst är belägen på Stenby ägor, et Säteri tillhörigt Capitainen Friherre Palmquist. Denne Skans är nästan 4 kantig, hvaraf den västra sidan är otillgängelig genom et nästan lodrätt brant berg, men de öfriga befästade med en 4 alnar hög mur af gråsten, och dessutom den sidan, hvarpå ingången varit en courtine af 2 alnars höjd. Dessa murar utgöra i omkrets 300 alnar. - De öfriga 2ne äro belägna på höga berg på Mälby och Hallsta ägor och äro nästan af dylik figur upkastade af gråsten.

Nästan öfver hela ön finner man ättehögar och besynnerliga

stenläggningar efter forntiden. De märkvärdigaste högar äro lik-
väl vid kyrkan och nästan så vida och stora som de vid
Gamla Upsala. Inga runstenar har man hvarken på Björkö eller
Adelsön kunnat upptäcka, utom en bredvid Ruinerna af det gamla
slottet, hvar på man finner otydliga spår efter runor.

Byn.

Björkö by består af 10 grannar. Mörtström J. O. L. J. bebyggd och
har gode frugtträdgårdar. Såsom kallat i Mälaren bör nämna
kas, at på Björkö växer ingen Björkakog, utan endast några små
buskar trädter man på några ställen.

Den mindre kartan öfver hela Björkö är copierad i dubbel
Scala mot original af S. Forsellens flotta. **betygar**
Efter en karta öfver Mälaren, hvilket är utarbetad på Bergs-
det Trillette Hermelins beordring vid nämnde
flotta, som i slutet af förlitna decenniet afmätte och be-
Mälaren. Denna noggranna och gode karta har likväl ej ännu blifvit
graverad och utgifven.

Den öfver den märkvärdigaste delen af Björkö i vida stör-
re Scala, har jag efter gjorda målingar på stället i sommar
författat, på det at föremålen må mera redigt åskållas, och som
i svand till läget af hvad, som finnes märkvärdigt jag tror
skall vara pålitlig.

Den raggeliga den tillhöra de af stället
nära af stället tekniska stället
af stället tekniska stället

På Adelsön vid kyrkbyn kallad Högråden äro ganska tydliga
ruiner efter et slott, hvilkt hvarst Magnus Ladulås vistades,
som beläget på en hög nåde har den skönaste utsigt. Ganska my-
cket af murarna äro ännu kvar, som i svand till tjockleken, de
stora grästerna och det fäste murverket, som nästan är för-
stendat, tycket ännu för några århundraden blifva et tydligt
minnesmärke af en svunnen forntid. På åskålliga stället synes
enå hvalf, som gått in under jorden, och omkring ruinerna äro
åskålliga vallar, som likso i trappstege sluta sig mot stön.
Från denna nåde ströcker sig in i viken enå skär i en kro-
ng linas vid pass 50 alnar från landet, på hvilka synes et
åskålliga stenläggningar, och hafva dessa förmodligen tjänat
till skydd för den innanför liggande hamnen.

Ganska tydliga minnesmärken efter Öne Skanser finnes på
Adelsön, af hvilka den första, som är störst är belägen på sten-
by ägor, et 500 alnar långt Capitän Frimire Palmst.
Dessa Skanser är nästan å kartor, hvarst den västra stön är et
gångelig genom et nästan lodrätt brant berg, men de öfriga be-
lägades med en å alnar hög mur af gråsten, och besattom den si-
dan, hvarst ingången varit en courtine af 2 alnar höjd. Dessa
murer utgöra i omkrets 500 alnar. De öfriga Öne äro belägna
på höga berg på Mellby och Hallst ägor och äro nästan et dylik
figur upkastade af gråsten.
Nästan öfver hela ön finner man åttehögar och bevarnerliga